

B8_ Verduurzamingsopgave en energietransitie

Klimaat en gezondheid zijn majeure thema's uit het coalitieakkoord.

Onze schoolgebouwen en binnensportaccommodaties moeten daarom duurzaam zijn en bijdragen aan een goed leef- en werkmilieu. Hierbij dragen wij bij aan de duurzaamheidsambitie. Een belangrijk knelpunt bij de kwaliteitsopgave is de bekostiging. Schoolbesturen en gemeenten geven aan dat de uitvoering van de ambities op het gebied van duurzaamheid en de energietransitie niet passen bij de VNG-normbedragen. Bij deze normbedragen wordt uitgegaan van een sobere en doelmatige ambitie. De schoolbesturen ontvangen de Rijksbijdrage in het kader van de materiële instandhouding en de gemeente ontvangt de bijdrage in het gemeentefonds om te kunnen voorzien in de wettelijke verplichting voor adequate huisvesting. De hieronder beschreven opgaves zijn zogenaamde beleidsrijke toevoegingen die ook financieel zijn doorberekend en kostprijsverhogend werken.

Verduurzamingsopgave

Het onderwijsvastgoed krijgt ook te maken met de hogere kwaliteitseisen, onder meer omtrent het energieverbruik, het gebruik van duurzame materialen, klimaatadaptatie, biodiversiteit en het binnenklimaat. In het klimaatakkoord zijn maatregelen geformuleerd om tot een CO₂-reductie te komen. In 2030 geldt een eis van 49% reductie van de CO₂ met als stip op de horizon een reductie van 95% in 2050 ten opzichte van de uitstoot in 1990. Verduurzaming is een gedeelde verantwoordelijkheid van schoolbesturen en de gemeente.

Sectorale route kaart Verduurzaming van onderwijsgebouwen

Om klimaatdoelstellingen uit het Klimaatakkoord te halen, moeten ook schoolgebouwen verduurzaamd worden. Door de PO-Raad, de VO-Raad en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) is voor de verduurzaming van onderwijsgebouwen een sectorale routekaart opgesteld. Deze sectorale routekaart geeft een overkoepeld beeld van de staat van de onderwijsgebouwen. Op gemeentelijk niveau moeten schoolbesturen en gemeente afspraken maken om te komen tot een duurzame onderwijshuisvestingsportefeuille. Deze afspraken kunnen worden geborgd in het lokale integrale huisvestingsplan onderwijs.

Lokale afspraken verduurzaming

Tijdens de behandeling van het huidige IHP primair en speciaal onderwijs in 2019 is uitgesproken dat verduurzaming van gemeentelijk maatschappelijk vastgoed plaatsvindt op natuurlijke momenten. Dit houdt in dat we verduurzamen als vervanging, onderhoud of renovatie gepland is en als de investering binnen de afschrijvingstermijn wordt terugverdiend. Is dat niet het geval, wordt een integrale afweging gemaakt tussen de verschillende maatregelen voor onderhoud en verduurzaming. Voorgesteld wordt om de ingezette beleidslijn binnen het primair en speciaal onderwijs voort te zetten in het IHP VO.

Binnenklimaat

Het is de ambitie van zowel de gemeente als de schoolbesturen om alle scholen en binnensportaccommodaties van een gezond binnenklimaat te kunnen voorzien. Een gezond binnenklimaat gaat om temperatuur, luchtkwaliteit, akoestiek en voldoende (dag)licht. Het Besluit bouwwerken leefomgeving is van toepassing op (ver)nieuwbouw en ligt grotendeels in lijn met de ambitie Frisse scholen klasse B en de richtlijnen van de KVLO. In het huidige IHP heeft de gemeente met de schoolbesturen afgesproken dat wij bij (ver)nieuwbouw minimaal streven naar Frisse Scholen klasse B. Deze ambitie hebben wij financieel doorgerekend zodat voldaan kan worden aan de extra vereisten welke niet passen binnen het huidige Besluit bouwwerken leefomgeving.

Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Ook onderwijshuisvesting kan bijdragen aan het klimaatbestendig worden van de gemeente en het verhogen van de biodiversiteit binnen de gemeente. Bij de voorgestelde plannen in dit IHP VO ontwikkelen wij zoveel mogelijk groene en beweegvriendelijke buitenruimte op logische momenten (nieuwbouw, uitbreiding en/of renovatie). Door het aanleggen van groene schoolpleinen willen we ook de biodiversiteit in de omgeving van de scholen bevorderen. Dit geeft leerlingen de mogelijkheid om te bewegen maar kan ook bijdragen aan het verminderen van hittestress en waterverwerking tijdens piekbelasting. De ambitie om te komen tot een vergroening van schoolpleinen is financieel doorgerekend.

Circulair bouwen

Het circulair bouwen is een uitgangspunt wat landelijk gezien steeds meer wordt toegepast. Circulariteit gaat ervan uit dat producten van nu de grondstoffen zijn voor later: na gebruik kunnen producten gedemonteerd worden en de materialen opnieuw worden gebruikt, zonder natuurlijke hulpbronnen onnodig uit te putten, de leefomgeving te vervuilen en ecosystemen aan te tasten. Dit betekent dat een schoolgebouw en het schoolplein zoveel als mogelijk wordt ontwikkeld met materialen van duurzame herkomst die aan het einde van de levensduur ook weer opnieuw gebruikt kunnen worden. Bij dit IHP VO is geen financiële vertaling opgenomen om circulair te bouwen. De insteek zal zijn dat dit per project moet worden onderzocht. Binnen de (financiële) kaders van de projecten zijn er mogelijkheden om met de circulaire ambities aan de slag te gaan, zonder dat deze een zeer sterk kostenverhogend effect hebben. Als het budget niet of nauwelijks wordt aangetast moet er gekozen worden voor de meest circulaire optie.

Circulair slopen

Wanneer we schoolgebouwen en binnensportaccommodaties slopen, hebben we aandacht voor een duurzame manier van slopen waarbij zoveel mogelijk materialen een nieuwe bestemming krijgen. Uit ervaring blijkt dat kosten voor circulair slopen significant (60%) hoger liggen dan reguliere sloop.

Omdat wij van mening zijn dat circulariteit beter is voor het milieu maar ook voor de economie is er in dit IHP VO ervoor gekozen om dit wel mee te nemen in de financiële doorrekening.

Mobiliteit en (fiets)veiligheid

Bij de ontwikkeling van nieuwe scholen is bij de gebiedsontwikkeling aandacht voor een goede bereikbaarheid voor ouders en kinderen. Op deze manier stimuleren we dat zoveel mogelijk leerlingen te voet of met de fiets naar school komen. Dit is niet alleen beter voor de verkeerscirculatie en verkeersveiligheid maar draagt ook bij aan duurzame mobiliteit door minder uitstoot van ongezonde uitlaatgassen. En niet te vergeten draagt actief vervoer als wandelen en fietsen bij aan de gezondheid van onze jeugd. Bij de financiële doorrekening van de projectspecifieke kosten is rekening gehouden met deze ambitie.

Energietransitie

De energietransitie betekent de overgang van stroom uit fossiele brandstoffen zoals gas en steenkolen naar volledig groene energie. Duurzame (groene) energie kennen we nu al vanuit zon, wind, biomassa en water. Het doel van de transitie is om een geheel duurzame energievoorziening te hebben in 2050 in Nederland, die dan voor 100% bestaat uit groene energie. Deze afspraken zijn vastgelegd in het Energieakkoord.

Gewijzigde bouwweisen

Vanaf 1 juli 2020 zijn de wettelijke eisen in het thans geldende Bouwbesluit voor de energiestaat van schoolgebouwen aangescherpt. Deze moeten voldoen aan de eisen Bijna Energie Neutraal Gebouw (hierna; BENG). Dat betekent dat eisen worden gesteld aan de maximale energiebehoefte, een maximum aan het gebruik van fossiele energie en een minimum aandeel hernieuwbare energie.

Tijdens de behandeling van het integraal huisvestingsplan primair en speciaal onderwijs is in 2019 uitgesproken dat verduurzaming van gemeentelijk maatschappelijk vastgoed plaats vindt op natuurlijke momenten. Dit houdt in dat we verduurzamen als vervanging, onderhoud of renovatie gepland staat en als de investering binnen de afschrijvingstermijn wordt terugverdiend. Als dat niet het geval is, wordt een integrale afweging gemaakt tussen de verschillende maatregelen voor onderhoud en verduurzaming. Bij dit IHP VO is de beleidslijn van het primair onderwijs doorgetrokken en hebben wij bij de financiële doorrekening de extra kosten voor het realiseren van het ENG-niveau in beeld gebracht.

Bij nieuwbouw kan ook worden gekozen voor Nul Op de Meter (hierna: NOM). Het verschil tussen ENG en NOM (energieneutraal qua gebouwenergie + energie van gebruik) dient door het schoolbestuur zelf te worden bekostigd. Dit aangezien de aanvullende investeringen ten behoeve van NOM extra voordelen oplevert op de exploitatie van het schoolbestuur.

 <p style="text-align: center;">BENG</p> <p style="text-align: center;">Bijna energie neutraal</p> <p style="text-align: center;"><i>Bouwbesluit 1 jan. 2021</i></p>	 <p style="text-align: center;">ENG</p> <p style="text-align: center;">Energie neutraal</p>	 <p style="text-align: center;">Nul op de meter</p>
<p>Het saldo energieverbruik en energieopbrengst ten aanzien van de <i>gebouw gebonden energie</i> is <i>groter dan nul</i>.</p>	<p>Het saldo energieverbruik en energieopbrengst ten aanzien van de <i>gebouw gebonden energie</i> is <i>nul</i>.</p>	<p>Het saldo energieverbruik en energieopbrengst ten aanzien van de <i>gebouw gebonden <u>en</u> gebruiksgebonden energie</i> is <i>nul</i>.</p>
<p>Gebouwgebonden energie: Het energieverbruik voor ruimteverwarming, ruimtekoeling en ventilatie, warmtapwater, elektriciteit voor de hiervoor benodigde installaties en (forfaitair) verlichting.</p> <p>Gebruiksgebonden energie: Het energie verbruik voor apparatuur (computers, digiborden, kopieerapparaten, printers enz.)</p>		

Energiebesparende maatregelen

Ook scholen hebben een functie om de energietransitie te realiseren. Denk aan de verplichting van een energielabel en de energiebesparingsplicht. Maar tegelijkertijd ook het bewust maken van jongeren om bij te dragen aan de energietransitie.

Scholen met een elektriciteitsverbruik vanaf 50.000 kWh of 25.000 m³ aardgas per jaar, moeten uiterlijk 1 juli bij de Rijksdienst van ondernemend Nederland rapporteren welke energiebesparende maatregelen zij hebben genomen. Met deze informatieplicht wil de overheid stimuleren dat scholen meer energie besparen.

Scholen met een energieverbruik van minder dan 50.000 kWh of 25.000 m³ vallen formeel niet onder de Wet Milieubeheer en zijn vanuit deze wet dus niet verplicht de maatregelen te nemen. Toch heeft de PO-Raad schoolbesturen aanbevolen ook deze schoolgebouwen langs de nieuwe maatregelenlijst te leggen en te bepalen welke maatregelen (financieel) haalbaar zijn.

Voor het treffen van deze maatregelen zijn de schoolbesturen hiervoor volledig (financieel) verantwoordelijk, vanwege de instandhouding van het gebouw. Investerings in bijvoorbeeld de aanschaf van zonnepanelen, energiebesparende maatregelen zoals ledverlichting en het vervangen

van installaties vallen onder deze (financiële) verantwoordelijkheid. Een groot aantal van onze scholen zijn al aan de slag gegaan met deze opgave en zijn inmiddels voorzien van verschillende energiebesparende maatregelen.

Netcongestie

In de provincie Limburg groeit gelijk aan de rest van Nederland de vraag naar elektriciteit veel sneller dan dat de netbeheerder kan aanbieden. De toename in elektriciteitsverbruik komt mede voort uit de verduurzamingsopgave (warmtepompen, zonnepanelen en elektrisch vervoer) en woningbouw. De afgelopen jaren heeft het regionale elektriciteitsnetwerk van Enexis op steeds meer plaatsen (bijna) de maximale capaciteit bereikt.

Dit betekent dat er sprake is van netcongestie ook wel transport schaarste genoemd.

Netwerkkongestie kan worden vergeleken met een file op de snelweg. Als er te veel auto's tegelijkertijd op de weg willen, komt alles tot stilstand. Op het stroomnet is ook een steeds groter verschil tussen de beschikbare ruimte en de hoeveelheid van elektriciteit op piekmomenten. Door de netcongestie zijn uitbreidingen van bestaande contracten en nieuwe contracten voor de afname of teruglevering van elektriciteit niet mogelijk voor grootverbruikersaansluitingen. Dit zijn aansluitingen groter dan 3x80 ampère. In de praktijk is dit alles wat geen woning of klein bedrijf is. Dit vraagstuk komen we dus ook tegen bij de (ver)nieuwbouw en/of uitbreiding van maatschappelijk vastgoed zoals scholen en binnensportaccommodaties.

Prioritering projecten met een maatschappelijke functie

De Autoriteit Consumenten en Markt (ACM) heeft in april maatregelen gepresenteerd, die een bijdrage moeten leveren aan een efficiënter gebruik van de energienetten. Onderdeel van dit maatregelen pakket is onder andere het mogelijk maken van prioritering in de aanvragen voor projecten met een maatschappelijke functie. Denk hierbij aan diensten die netcongestie verminderen, veiligheidsdiensten en scholen. Deze projecten krijgen niet automatisch voorrang, prioriteit dient namelijk te worden aangevraagd en te worden onderbouwd met bewijsstukken waarmee wordt aangetoond dat er wordt voldaan aan de verschillende vereisten. Het betekent echter niet dat bij toekenning van de prioritering er direct ruimte is op het elektriciteitsnetwerk. We ontkomen er in sommige gevallen niet aan om maatregelen te nemen.

Maatregelen bij nieuwbouw

Sinds 1 juli 2018 is de Wet Voortgang Energietransitie van kracht. Bij deze wet is bepaald dat de gasaansluitplicht voor nieuwbouw vervalt. Dit betekent dat vanaf 1 juli 2018 projectontwikkelaars, aannemers en gemeenten rekening moeten houden met het feit dat nieuw te bouwen bouwwerken niet meer mogen worden aangesloten op het gasnet. Een uitzondering op het vanaf 1 juli 2018 verplicht gasloos bouwen betreft de mogelijkheid voor het college van burgemeester en wethouders

van een gemeente om een gebied aan te wijzen waar aansluiting op het gastransportnet strikt noodzakelijk is om zwaarwegende redenen van algemeen belang. Centraal bij de afweging van deze zwaarwegende redenen staat de analyse van kosten en baten voor het toestaan van gasaansluitingen. Momenteel wordt binnen de gemeente Maastricht de mogelijkheid bekeken of het in bepaalde gevallen is toegestaan om in het kader van de netcongestie te werken met hybride systeem waarmee je uiteindelijk (na oplevering van de benodigde capaciteit) over kan gaan naar all-electric.

Voor de scholen die in aanmerking komen voor nieuwbouw wordt bezien welke maatregelen kunnen worden getroffen om (uiteindelijk) te voldoen aan de ENG-norm. Bij de financiële doorrekening wordt rekening gehouden met een toeslag in het kader van de netcongestie. Indien blijkt dat de financiële middelen niet toereikend zijn moet worden beoordeeld of uitstel van de benodigde voorziening behoort tot de mogelijkheden.